

Martin Gellerstam

KUNGSBACKA

Svenska språket förändras hela tiden och Martin Gellerstam är en av få personer i landet som haft något inflytande över hur det förändras. Som redaktör för de tre senaste utgåvorna av Svenska Akademiens ordlista har han kunnat påverka vilka nya ord som tas in i ordlistan och vilka som utgår. Numera är han pensionär men har fortfarande språkliga uppdrag. Bland annat hjälper han polisen att tolka anonyma brev.

-Jag tittar på språket. Alla har ett personligt sätt att skriva och min uppgift är att knyta anonyma texter till en autentisk text, förklarar han.

Martin Gellerstam är docent i Nordiska språk och i 20 års tid har Svenskt kriminaltekniskt laboratorium anlitat honom för att få hjälp med författarbestämning av anonyma brev vilket medför att han med jämna mellanrum kallas in som expert vid rättegångar.

För den som vet vad man skall leta efter finns det mycket att utläsa av en text. Exempelvis hur personen använder synonymer, efter vilka principer den börjar ett nytt stycke och om den har svenska som modersmål.

Det Martin Gellerstam inte vet om ord är inte värt att veta. Och det var som föreståndare för Språkbanken vid Göteborgs universitet som han ursprungligen kontaktades av polisen. Då hade han redan i många år varit redaktör för Svenska Akademiens ordlista (SAOL).

Ordlistan har funnits i 135 år och förr i tiden gick det 25 år mellan varje nyutgåva. Men från och med 1986 kommer det en ny ordlista var 10:e år och Martin Gellerstam har varit redaktör för de tre senaste utgåvorna.

„Språket har förändrats väldigt mycket på 100 år. Strindberg är fortfarande läsbar för oss men en text från början av 1900-talet är normalt väldigt mycket längre och omständligare och en hel del av den gamla latinska meningsbyggnaden finns kvar. Förändringen mot ett enklare svenskt skriftspråk började på 1940-talet, berättar han.

Meningen är att Svenska Akademiens ordlista skall spegla språket och normalt sett pågår insamling av material hela perioden mellan två utgivningar. Men vid den 13:e upplagan, som kom ut 2008, användes en ny teknik. Den befintliga ordlistan kördes mot texter på ett par hundra miljoner ord från textbanken vid Göteborgs universitet. Därigenom fick redaktionen fram en mängd nya ord som förekom många gånger i texterna men som inte fanns i den förra ordlistan. På motsvarande sätt var det många ord i ordlistan som endast dök upp vid några få tillfällen i datakörningen.

„Det finns ett grundordförråd som aldrig försvinner. Men när exempelvis ett gammalt ord som redskapet tas ur bruk så försvinner ordet också snart ur ordlistan, säger Martin Gellerstam.

När datakörningen är klar presenterar redaktionen alla förslag till förändringar för Svenska Akademiens språkkommitté som är den instans som bestämmer vilka nya ord som skall ingå i ordlistan. I den senaste upplagan finns det nu 10500 nya ord och 5500 har försvunnit.

Det var första gången vi hade möjlighet att göra en sådan väldigt stor jämförelse. Och det är också första gången vi har med ord från Rinkebysvenskan. Vi har tagit in två ord, guss som betyder tjej och keff som betyder dålig. Däremot har vi inte med några ord från SMS-språket som är alldeles för speciellt. Ett och annat ord kommer att spilla över till allmänt skriftspråk så småningom men jag tror att det kommer att ta tid innan de hamnar i ordlistan, säger Martin Gellerstam och konstaterar att människors ordförråd kommer och går medan skriftspråket i övrigt däremot inte förändras särskilt mycket.

SAOL är inte den enda bok Martin Gellerstam medverkat i. 2001 gav han tillsammans med några kolleger ut en barnordbok där orden förklaras insatta i ett vanligt sammanhang. Förra året utkom boken "SAOL och tidens flykt" som berättar historien om Svenska Akademiens ordlista.

Boel Töpel